

DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2025.1\(43\).346331](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2025.1(43).346331)

УДК 009:168.522

Олександр Афанасьєв

## МЕТАНАРАТИВИ ЯК СТРИЖЕНЬ СУЧАСНИХ КАРТИН СВІТУ

*Стрижем різноманітних картин світу є метанаративи. Протилежність картини світу тоталітарних і демократичних суспільств зумовлена стратегічними наративами. Російські великодержавні стратегічні наративи задають сучасну рашистську картину світу, яка суперечить загальнолюдським цінностям і науковим та цивілізаційним ідеалам.*

**Ключові слова:** картина світу, метанаративи, стратегічні наративи, загальнолюдські цінності.

«Картина світу» досить важливе і поширене поняття, особливо у науці і філософії, зокрема у методології науки. Але воно має багато значень. Найчастіше говорять про наукову картину світу [Афанасьєв 2013; Якімцов 2018], але існують картини світу релігійні, міфологічні, мистецькі, геополітичні тощо [Широкова 2018; Качмар 2014]. Наприклад, мапи світу в різних країнах друкуються по-різному: в європейських країнах в центрі світу знаходиться Європа, в китайських – Китай, в американських – Америка. Це відображення своєрідного бачення світу, відповідно до державних інтересів, політичних або економічних пріоритетів та інших ціннісних орієнтирів і відповідної політики. Звичайно, в освітніх програмах загалом переважає наукова картина світу, яка стає основою світобачення освічених людей, але вона суттєво корегується і доповнюється різноманітними цінностями так, що розуміння світу стає вкрай різноманітним. Незважаючи на таке різноманіття, усі картини світу претендують на об'єктивність, тобто незалежне від суб'єкта зображення загальних рис світу такими, що є насправді, звичайно, відповідно до системи цінностей і чуттєвих уявлень та вірувань. Образ світу сприймається в картині світу як сама реальність. Суб'єкт картини світу вірить, що світ такий, яким він зображений в цій картині [Беркешук 2015]. Релігійні чи міфологічні картини світу, як і наукові, також претендують на об'єктивність, як би дивно це не звучало. Віруюча людина, скажімо, саме бачить, як вона впевнена, ознаки Божого творіння, втручання, існування. Подібна віра в об'єктивність картини світу насамперед зумовлена тими наративами і особливо метанаративами, що лежать в їхній основі.

Метою статті і є демонстрація метанаративної складової картин світу.

Сам термін «картина» передбачає дистанціювання суб'єкта від світу і погляд на нього так би мовити з незалежної точки зору [Heidegger 1997]. Усвідомлення такої картинності чітко дає Р. Декарт, протиставляючи суб'єкт і об'єкт. Але вже Леонардо да Вінчі, вводячи живописну перспективу, вимагав малювати так, як бачить око, а не розум з його домислами і фантазіями. Це мало дати достовірну картину зображувального, звісно, з урахуванням своєрідності бачення митця, якій міг помітити те, чого не бачили інші. Мабуть, саме це, серед іншого, правило враження на засновника сучасної

науки Галілея, який доводив, що наука повинна описувати те, що бачимо, тобто так, як воно є, на відміну від філософії, яка має відкрити сутність, якої не видно, яку треба осягти розумом. Тому Галілей надавав таке велике значення спостереженням і відповідним засобам спостереження, наприклад телескопу.

Звісно, незалежність, об'єктивність картини світу, навіть наукової картини і так званих дисциплінарних онтологій [Афанасьєв 2013; Наконечна 2015], тобто картин світу окремих дисциплін, це недосяжний ідеал, скоріше методологічна вимога, прагнення позбутися суб'єктивних викривлень і помилок. Адже вірне бачення світу є запорукою вірних практичних дій. На жаль, люди часто вважають тільки свою картину світу вірною, тому досягти порозуміння і збалансованих дій вкрай важко.

В контексті даної статті важливо підкреслити, що, незважаючи на прагнення до об'єктивності, слово «картина» самим своїм змістом задає і інший смисл, часом неявний, його вживання. Насамперед, цей термін передбачає зображення, тобто фіксацію того, що людина вважає важливим, головним, суттєвим, а не просто точну копію оригіналу [Heidegger 1997]. Суттєвість детермінована типом картини, в якій це головне, важливе відображає систему цінностей, які можуть бути розгорнуті сукупністю наративів, де визначальне місце посідає метанаратив. Метанаративи в картині світу існують, можна сказати, за визначенням, бо одним з елементів усякої картини світу є їхня історія чи еволюція (або творіння) світу та його фрагментів у загальному виді. Але й у інших структурних компонентах картин світу наративи присутні, оскільки там передбачається, як мінімум, опис або ще якась оповідь, не кажучи вже про ціннісні настанови, які зазвичай є згорнутими наративами.

Картин світу з відповідними наративами, мабуть, стільки, скільки людей. Але багато індивідуальних картин світу схожі за певними ознаками: культурними, релігійними, науковими, політичними, ідеологічними тощо. Вони підтверджуються і розгортаються в різноманітних текстах: літературних чи журналістських, наукових чи псевдонаукових, політичних чи етичних. Будь яка картина світу забарвлена певними цінностями, має свої засоби опису, відповідну послідовність, сюжетність, відбір ідей і аргументів, коротше кажучи, має свою наративність.

Сучасний світ зображується цими різноманітними картинами, які реалізуються в усій текстовій різноманітності. Складність сучасного світу доповнюється гострими протиріччями, в основі яких знаходяться відповідні протилежні, суперечливі картини світу. Вони і детермінують різноманітну поведінку, цілі, оцінки своїх і чужих вчинків і загалом подій, що відбуваються [Шви́рков 2010; Кириленко 2021].

Оскільки наука має значний авторитет, незважаючи на постмодерністську критику, її досягнення широко використовуються, включаючи новітні технології, для побудови, підтвердження і

розповсюдження відповідних наративів і метанаративів, що зумовлює видимість наукового обґрунтування картин світу.

Картини світу і їхні наративні стрижні особливо чітко викристалізуються під час війни, зокрема у протистовистві демократії і тоталітаризму.

Метанаративом слід вважати деяку розповідь (історію), що представляє схему історичних, політичних, наукових та інших подій, вибудовану відповідно до загальних цінностей, загальнолюдських, національних, групових. Метанаратив буде загальноновизнаним для тих, хто поділяє відповідні цінності. В іншому разі буде стільки метанаративів, скільки систем цінностей є в наявності та вдасться ще вигадати.

Якщо враховувати реальне функціонування метанаративів, то доводиться констатувати їхню розбіжність, а то й протилежність, що часто спричиняє протилежне бачення дійсності, історії, майбутнього, а також відповідні різноспрямовані політичні доктрини й дії, трагічні непорозуміння, які призводять до конфліктів, зокрема й воєнних.

Науково-технічна цивілізація і відповідні картини світу знайшли своє обґрунтування ще у метанаративах Нового часу, необачно розвінчаних постмодерном [Ліотар 2010], але без яких людство виявляється не дуже людським. Справді, певні метанаративи модерну акумулюють у собі найвищі цінності: гуманізм, істину, добро, красу та інші загальнолюдські цивілізаційні ідеали. Вони фіксують те, що зберігається і сприяє збереженню, і в цьому сенсі вічне і загальне, що спрямовує людство до вищих розумних цілей. По суті, саме ці метанаративи сприяють виживанню, існуванню, розвитку людства. Вони і є основою гуманістичної, цивілізаційної картини світу, яку поділяють люди з відповідною освітою, демократичні держави і їхні інституції, на яких ґрунтується сучасна цивілізація, цивілізаційні відносини, ідеї і вчинки.

Ці метанаративи значною мірою створені штучно, раціонально, всупереч тваринній сутності людини, яка здатна занепасти людство своїми деструктивними проявами. Хоча своє втілення вони знайшли в ідеалах Просвітництва, але витоки простежуються і в давніх міфах, і в ідеалах античності та Відродження, і в моральних нормах християнства, буддизму, ісламу та інших релігій. Штучність, літературність метанаративів виявляється і у відборі та впорядковуванні лише деяких цінностей, і в їхній спрямованості до свідомо відібраних цілей, і в їхній сюжетній побудові, і в інших проявах наративності. Це невід'ємні властивості нашого розуміння навколишнього світу і себе. Навіть об'єктивні наукові знання, покликані вийти на ненаративний рівень, зрештою, вписуються в наративні структури, а не навпаки [Афанасьєв, Василенко 2022]. Звичай метанаративи, як і всі інші наративи, набувають згорнутого характеру, ущільнюючись у ціннісних категоріях і розгортаючись в літературних творах, філософських і релігійних концепціях, мистецьких творіннях, в науці, особливо в історії, в освіті і

комунікаційних проявах. І в будь яких проявах детермінують відповідне розуміння світу і його загальну картину.

Оскільки держава має великі важелі впливу, від законодавства до пропаганди, особливо в тоталітарному або авторитарному суспільстві, вона може підкоряти собі національні і культурні цінності, навіть видавати свої вузько-групові інтереси за загальнонаціональні або навіть загальнолюдські. Але це можливо тільки тоді, коли пропаганда добре узгоджується з відповідною художньою літературою, живописом, музикою, театром, архітектурою, філософією і зокрема з наукою, особливо історією, літературознавством. Тут навіть діють не стільки владні вказівки і законодавство, скільки створені владою особливі соціально-психологічні умови, виражені у відповідних наративах. В цих умовах саме потрібні і відповідні ним індивіди виявляються, визнаються, роблять політичну чи творчу кар'єру, і їхня творчість розвивається і розгортається, знаходячи широку підтримку і значний вплив. Так закріплюється той культурний контекст, який М. Фуко назвав дискурсом [Фуко 2003]. Дискурс є чимось набагато більшим, ніж просто текст або промова, або міркування з наративною структурою. Радше, це є метанаратив з розгалуженою низкою різних наративів разом із тією соціальною та культурною практикою, до якої вони належать. В цьому дискурсі формуються відповідні владні і творчі еліти з відповідним баченням світу.

Вказаний дискурс і його наративи майже не рефлексуються, бо є засобом життя для більшості людей, тобто є їхньою реальністю. Побачити її з іншого боку можуть лише індивіди, здатні до глибокої рефлексії, або особи, знайомі з перевагами інших культурних контекстів. Саме тому люди часто не бачать, здавалось би, очевидного. Це породжує трагічні ситуації непорозуміння, яких так багато в сучасних подіях.

Тому і трапилось так, що Просвітницькі метанаративи реалізувалися не тільки в загальнолюдські, демократичні ідеали і державоутворення, а також і в тоталітарні, фашистські, марксистські, рашистські світогляди і практики з відповідними стратегічними наративами [Афанасьєв, Василенко 2022].

В сучасних умовах метанаративи тісно переплітаються зі стратегічними наративами, які віддзеркалюють національні і державні інтереси.

Звісно, стратегічні наративи тісно пов'язані з загальнонаціональними і культурними наративами, оскільки політичні складові завжди вбудовані в культурні структури. Стратегічний наратив може бути головним в культурі певного народу, що часто трапляється в тоталітарному суспільстві, коли держава направляє на його підтримку усі культурні чинники. Тоді цей наратив обслуговує і філософія, і художня література, і музика, і живопис, і інші види культурної діяльності, іноді навіть і релігія. Так виникає загальна картина світу, намальована стратегічним наративом, крізь яку більшість суспільства бачить і оцінює події.

В культурному контексті можуть виникати наративи, які відрізняються від державних і навіть протистоять їм, особливо коли більш-менш значна частина суспільства дотримується зовсім іншого наративу, протилежного задекларованого державою, наприклад дисидентського.

Стратегічні наративи можна поділити на два типи.

Перший тип стратегічного наративу орієнтується перш за все на загальнолюдські інтереси і цінності: права і свободи людини, демократичні ідеали, принцип гуманізму, серед яких право на мир тощо. Вони корегують з загальнолюдськими метанаративами.

Другий тип стратегічного наративу орієнтується на вузькогрупові, вузькодержавні інтереси, які суперечать інтересам цивілізаційних держав і, що особливо важливо, загальнолюдським інтересам. Цей тип стратегічних наративів потребує особливої ідеології для свого обґрунтування. Значне місце там посідають псевдоісторичні метанаративи, пронизані сучасними міфами.

Міфотворчість в ідеологічній площині вельми ефективна. Красиві абстрактні поняття персоніфікуються на звичайних людях і подіях або, навпаки, останнім надається особливий сакральний чи негативний зміст. Усе це надзвичайно небезпечно, оскільки буде нереальну фантастичну картину світу, яку підміняє реальність. Міфологічні образи сприймаються як реальність, і зазвичай у них вірять не лише пересічні люди, а й самі творці міфів. Міфотворчість дає змогу подати приватний інтерес деякого владного угруповання як загальнозначущий: загальнонаціональний або навіть загальнолюдський. Цьому слугують відповідні цінності, взяті на озброєння із загальнолюдського чи національного арсеналу минулого, або спеціально вигадані. Зазвичай вони неспроможні з наукового погляду, часто сміховинні, але сприймаються всерйоз багатьма людьми з різних причин. Серед них і погана поінформованість, і брак знань, і соціально-психологічні комплекси, і загальнокультурна розповсюдженість міфів через літературу, кіно, патріотичні пісні тощо. Ідеологічні наративи мають часом серйозне теоретичне обґрунтування, як, скажімо, в марксизмі. Виникає ілюзія науковості таких наративів і вони легко засвоюються навіть освіченими людьми, а в спрощеному вигляді значною частиною населення, причому не тільки через ідеологічні канали, а й через освітні структури, літературу та мистецтво, повсякденні практики [Афанасьєв, Василенко 2022 ].

До другого типу відносяться російські стратегічні наративи які добре узгоджені з метанаративами і пропагандистськими наративами і мають глибокі культурно-історичні коріння. Вони і задають сучасну рашистську картину світу, яка об'єднує правлячі кола і більшість населення. Не претендуючи на вичерпний список, проаналізуємо деякі з них, зокрема, наративи, які мають стратегічний характер для імперської російської державності, особливо для сучасного політичного режиму в Росії.

Перший стратегічний наратив: Росія – оплот істинної духовності, на противагу Заходу. Захід тут вимальовується різними фарбами, в залежності

від контексту, адресної аудиторії, рівня аргументації тощо. Наприклад, він описується більш-менш нейтральними ціннісними категоріями, як меркантильний, споживаючий, приземлений, практичний. Або характеризується більш вразливими поняттями, як загниваючий і в економіці, і в політиці, і в мистецтві. В обох випадках він начебто втратив духовність, високі ідеали. А Росія завжди їх дотримувалася і зберігала. На підтвердження використовуються різноманітні відсилки: від тези «Москва – третій Рим», де вказується, що саме Московія наслідує і зберігає християнські ідеали і цінності, або тріади «самодержавство, православ'я, народність» про особливе духовне єднання, до філософських творів М. Бердяєва і інших видатних діячів російської культури. Сюди часто долучаються навіть марксистські тези про неминучість загибелі капіталізму, хоча комуністичне майбутнє як логічний і закономірний, в рамках марксистської концепції суспільно-економічних формацій, наслідок згаданої загибелі, відкидається. Нелогічність висновків і поєднання протилежних положень не бентежать засновників і носіїв таких наративів, бо їм надається міфологічний контекст, в якому протиріччя і алогічність не мають значення. В сучасній ситуації цей наратив стає пропагандистсько націленим, бо спеціальна воєнна операція, як називається війна з Україною, зображується захистом істинних цінностей.

Другий стратегічний наратив, тісно пов'язаний з першим, це наратив про нібито велику російську культуру, особливо літературу і філософію. Він підживлюється відповідною системою освіти, де ця теза представляється незаперечною. Звісно, в російській культурі, як і у всякій іншій, були свої досягнення, і, наприклад, імена Ф. Достоєвського або лауреата нобелівської премії І. Буніна посідають значне місце у світовій літературі і навіть у сучасному культурному житті. І цей список можна продовжити. Але незаперечним є той факт що російські культурні досягнення це краплина у морі світової культури. І багато інших країн внесли набагато більший вклад у розвиток світової культури. Крім того, значна частина російської інтелігенції, в тому числі сучасної, в тій чи іншій мірі не поділяла великодержавних ідеалів. Важливо також усвідомити, що на протязі російської історії, доступ до світової культури був обмежений. У царські часи це було зумовлено низьким рівнем матеріальних можливостей більшості людей і відповідно низьким рівнем освіти. У радянські часи і особливо у сучасній Росії світова культура у всіх освітніх програмах була викривлена і доступ до неї був неймовірно утрудненим. В результаті навіть у освічених людей, не кажучи про широкі верстви населення, склалося неадекватне уявлення про велич російської культури. Слід додати, що і в більшості українців радянських, дорадянських і пострадянських часів було таке саме викривлене уявлення про російську культуру, бо вони жили і виховувались у відповідній атмосфері.

Частиною цього наративу є твердження про те, що багато визначних російських діячів були українського походження, служили Російській державі і вибудовували російську державу і великодержавну ідеологію. Такі

приклади є. І це зрозуміло з огляду на колоніальну політику Російської держави щодо України. Цей феномен відомий на прикладах інших колоніальних імперій, коли, наприклад, вихідці з колоній соромились свого походження. Але зараз цивілізаційні країни усвідомили це і перебудували свої відносини з колишніми колоніями і в економічному, і в політичному, і в культурному контексті. А інтелігенція бувших колоній позбулось тих своїх комплексів. Але Росія усіма силами тримається за свої нецивілізаційні традиції, живе, так би мовити, лицем назад, заражаючи і еліти своїх колоній. Українська інтелігенція повинна це усвідомити і позбутися великодержавних ідей, як і прогресивна російська інтелігенція.

Третій стратегічний наратив: особливий історичний шлях Росії. Тут використовується суміш історичної правди і міфології, історичного ревізйонізму і наукових досліджень, метанаративних ідей і конкретних подій. В результаті постає викривлена, необ'єктивна, часом сфальсифікована історична пам'ять, з особливими рисами великодержавності, особливості, своєрідно окресленого патріотизму. Тут йде мова і про виникнення Московії-Росії, її історію і сучасність як продовження «закономірної» історичної лінії. В цю картину вправно вписуються і цілі епохи, типу, скажімо, історії Київської Русі як частини саме російської історії, так і окремі епізоди, яким надано особливої героїчної знакової ваги. Прикладом є зображення діяльності Олександра Невського, особливо його перемоги в битві на Чудському озері, яка насправді є дрібним, не вартим уваги епізодом, яких було у той час чимало. Він не має ніякого історичного значення, враховуючи час, місце, кількість воїнів, наслідки тощо. Але російська історіографія зображує цю історичну деталь як велику перемогу, яка мала величезні позитивні історичні наслідки. Заради справедливості слід зазначити, що картина цієї битви, як і загалом життя Олександра Невського і інших героїв російського минулого, більшою мірою описувались у той час, коли історія була різновидом літератури, а не науки. І багато країн пройшли подібні етапи становлення національних історій. Але в цивілізаційних країнах історія вже давно стала наукою і літературні історичні описи переглянуті і скореговані відповідно до наукових досліджень. В Росії ж цього не відбулося, тут стратегічні, зокрема, великодержавні інтереси завжди передували, підкорюючи собі науку, а також літературу, мистецтво, релігію. Так було і в царській Росії, і в Радянському Союзі, і є в сучасній Росії. Характерним також є приклад про так званих героїв-панфіловців часів Другої світової війни, які начебто зупинили ворожі танки і врятували Москву. Відомо, що ця історія була придумана журналістом від початку до кінця, але історична наука не досліджувала цей епізод. А він не тільки увійшов у підручники, але став героїчним символом, втіленим в художній літературі, піснях, кінофільмах, закарбувався в історичній пам'яті, як і багато інших вдуманих або сфальсифікованих історичних персонажів, подій, тлумачень.

Наративна структура світобачення породжує трагічні ситуації непорозуміння, яких так багато в сучасних подіях. Але розуміння наративного стрижня картини світу, дає і надію на порозуміння.

Таке порозуміння починається з пошуку співпадаючих наративів, скажімо, побутових, наукових, релігійних, мистецьких, професійних. Цей майданчик може буди розширений пошуком не тільки співпадаючих, але і схожих наративів. Наступний дещо ризикований крок це зіставлення, порівняння і обговорення протилежних наративів. Дискусії стосовно їхнього виникнення і поширення можуть мати певний ефект порозуміння і зближення картин світу.

Більш радикальний шлях – це зміна самого культурного контексту, дискурсу, насамперед політично-ідеологічного. Це потребує зміни самого політичного режиму. Наслідком буде зміна стратегічного наративу, відповідних ідеологічних і політичних орієнтацій. Це, звісно, змінить картину світу людей, багато з яких, так би мовити, прозріють. Але щоб змінити загальнокультурний контекст, який підживлював політико-ідеологічні орієнтири і формував відповідну картину світу, потрібен буде значно більший час, мабуть кілька поколінь.

У якості висновку зазначимо наступне. Метанаративи і відповідні стратегічні наративи є стрижнем картин світу. Їхня культурна і ідеологічна специфічність зумовлює протилежні картини світу тоталітарних і демократичних суспільств. Російські великодержавні стратегічні наративи задають сучасну рашистську картину світу, яка суперечить загальнолюдським цінностям і науковим та цивілізаційним ідеалам, детермінує ворожнечу та непорозуміння, подолання якого потребує зміни маргінальних нецивілізованих режимів.

### Список використаної літератури

- Афанасьєв, О., Василенко, І. (2022) *Метамодернові мандри: від іронії до мета іронії*, у: *Дόξα / Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології*, вип. 2(38), *Сквородіана: мандри філософування – 2*, Одеса, Акваторія, сс. 28–38. URL: <http://dspace.opu.ua/jspui/handle/123456789/14230>
- Афанасьєв, О. І. (2013) *Гуманітарне знання і гуманітарні науки*, Одеса, Бахва, 288 с. URL: <http://dspace.opu.ua/jspui/handle/123456789/9541>
- Беркешук, І. С. (2015) *Властивості картини світу*, у: *Філологічні студії*, вип. 13, сс. 23–29.
- Качмар, О. (2014) *Проблема співвіднесення концептуальної та мовної картин світу*, у: *Актуальні питання гуманітарних наук*, вип. 9, сс. 173–178.
- Кириленко, К. М. (2021) *До питання про демаркацію понять «картина світу», «світогляд» та «образ світу»*, у: *Актуальні проблеми філософії та соціології*, вип. 28, Одеса, Національний університет «Одеська юридична академія», сс. 9–13.



- Ліотар, Ж.-Ф. (2010) *Стан постмодерну*. URL: [https://chtyvo.org.ua/authors/Lyotard\\_Jean-Francois/Sytuatsia\\_postmodernu/](https://chtyvo.org.ua/authors/Lyotard_Jean-Francois/Sytuatsia_postmodernu/)
- Наконечна, В. В. (2015) *Дисциплінарні онтології та хімічна картина світу*, у: *Філософія науки: традиції та інновації*, № 2, сс. 54–63.
- Фуко, М. (2003) *Археологія знання*, Київ, Основи, 326 с.
- Швирков, О. (2010) *Картина світу та політична дія*, у: *Політичний менеджмент*, № 5, сс. 38–49.
- Широкова, І. І. (2018) *Модель, образ, картина світу: диференціація понять*, у: *Science and Education a New Dimension. Philology*, VI(51), Issue 176, сс.72–75.
- Якімцов, В. (2018) *Еволюція сучасної наукової картини світу*, у: *Аграрна економіка*, т. 11, № 3–4, сс. 119–128.
- Heidegger, M. (1997), in: *Tauber, A. I. The Age of the World Picture. Main Trends of the Modern World*, London, Palgrave Macmillan UK, pp. 70–88.

*Oleksandr Afanasiev*

#### **METANARRATIVES AS THE CORE OF CONTEMPORARY PICTURES OF THE WORLD**

*The term “picture” implies the distancing of the subject from the world and an objective view of it. Despite the desire for objectivity, a picture of the world captures what a person considers important, main, essential, and not just an exact copy of the original. This is due to the metanarratives that underlie it. In particular, they represent a system of values that can be deployed by a set of narratives, where the metanarrative plays a decisive role. Metanarratives are integral to a picture of the world, since one of the elements of any picture of the world is the history or evolution (or creation) of the world and its fragments in general. Narratives are also present in other structural components of picture of the world, as they involve a description or some kind of narrative, with value statements, which are usually folded narratives. Metanarratives are often embodied in strategic narratives.*

*Strategic narratives can be divided into two types. The first one focuses on universal interests and values: human rights and freedoms, democratic ideals, the principle of humanism, including the right to peace. The second is focused on narrow state interests that contradict the interests of civilized states and universal values. It requires a special ideology to justify it, pseudo-historical metanarratives permeated with modern myths. These include Russian strategic narratives that are well aligned with metanarratives and propaganda narratives and have deep cultural and historical roots. They set the modern rashism picture of the world that unites the ruling circles and the majority of the population. They are strategic for imperial Russian statehood, especially for the current political regime in Russia. Among them: 1) Russia is a bastion of true spirituality, supported by mythologized religious, Marxist, and tsarist references; 2) a narrative of allegedly great Russian culture, which is fed by inadequate great-power educational programs 3) the narrative of Russia's special historical path, which uses a mixture of historical*

truth and mythology, historical revisionism and scientific research, and creates a distorted, biased, falsified historical memory with special features of great power. Russian great-power strategic narratives set a modern rashism picture of the world that contradicts universal values and scientific and civilizational ideals, determines hostility and misunderstanding, which requires a change in marginal uncivilized regimes.

**Keywords:** picture of the world, metanarratives, strategic narratives, universal values.

### References

- Afanasiev, O. I. (2013) *Humanitarne znannia i humanitarni nauky* [Humanitarian knowledge and humanities], Odesa, Bakhva, 288 p.
- Afanasiev, O., Vasylenko, I. (2022) *Metamodernovi mandry: vid ironii do metaironii* [Metamodern travels: from irony to meta-irony], in: *Δόξα / Докса. Zbirnyk naukovykh prats z filosofii ta filolohii*, vyp. 2(38), Skovorodiana: mandry filosofuvannia – 2, Odesa, Aquatoria, pp. 28–38. URI: <http://dspace.opu.ua/jspui/handle/123456789/14230>.
- Berkeshchuk, I. S. (2015) *Vlastyvoli kartyny svitu* [Properties of the world picture], in: *Filolohichni studii*, vyp.13, pp. 23–29.
- Kachmar, O. (2014) *Problema spivvidnesennia kontseptualnoi ta movnoi kartyny svitu* [The problem of correlation of conceptual and linguistic world pictures], in: *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, vyp. 9, pp. 173–178.
- Kyrylenko, K. M. (2021) *Do pytannia pro demarkatsiiu poniat «kartyna svitu», «svitohliad» ta «obraz svitu»* [On the demarcation of the concepts of “world picture”, “worldview” and “world image”], in: *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii*, vyp. 28, Odesa. National University “Odesa Law Academy”, pp. 9–13.
- Lyotard, J.-F. (2010) *Stan postmodernu* [The state of postmodernity]. URL: [https://chtyvo.org.ua/authors/Lyotard\\_Jean-Francois/Sytuatsia\\_postmodernu/](https://chtyvo.org.ua/authors/Lyotard_Jean-Francois/Sytuatsia_postmodernu/).
- Nakonechna, V. V. (2015) *Dystyplinarni ontolohii ta khimichna kartyna svitu* [Disciplinary ontologies and chemical picture of the world], in: *Filosofia nauky: tradytii ta innovatsii*, № 2, pp. 54–63.
- Foucault, M. (2003) *Arkheolohiia znannia* [Archaeology of Knowledge], Kyiv, Osnovy, 326 p.
- Shvyrykov, O. (2010) *Kartyna svitu ta politychna diia* [The picture of the world and political action], in: *Politychnyi menedzhment*, № 5, pp. 38–49.
- Shirokova I. (2018) *Model, obraz, kartyna svitu: dyferentsiatsiia poniat* [Model, image, picture of the world: differentiation of concepts], in: *Science and Education a New Dimension. Philology*, VI(51), Issue: 176, pp. 72–75.
- Yakimtsov, V. (2018) *Evolutsiia suchasnoi naukovoï kartyny svitu* [Evolution of the modern scientific picture of the world], in: *Ahrarna ekonomika*, t. 11, № 3–4. pp. 119–128.

---

Heidegger, M. (1997), in: *Tauber, A. I. The Age of the World Picture. Main Trends of the Modern World*, London, Palgrave Macmillan UK, pp. 70–88.

*Стаття надійшла до редакції 01.05.2025*

*Стаття прийнята 01.06.2025*